

**ΓΕΝΙΚΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΙΩΝΙΔΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ**

**ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
2008 -2009**

**Μύθοι και δεισιδαιμονίες στο Μεσαίωνα
σε Σκωτία και Ελλάδα**

ΙΟΥΝΙΟΣ 2009

Στο πολιτιστικό πρόγραμμα συμμετείχαν οι παρακάτω μαθητές και μαθήτριες του τμήματος Β2

1. Γρίβα Όλγα
2. Θεοδώρου Αναστασία
3. Κακογιάννη Παναγιώτα
4. Κακουρίδης Μανώλης
5. Καλύβης Σταύρος
6. Καπλανιάν Άνι
7. Καραγιάννης Αλέξανδρος
8. Καρακώστας Δημήτριος
9. Κασιμάτης Δημήτριος
10. Κασμάς Πάρις
11. Καψή Κωνσταντίνα
12. Γιαννατσή Αρχοντούλα
13. Κορίτσογλου Βασιλική
14. Κοτσίρη Ζωή
15. Κουρής Αθανάσιος
16. Κουτσίδης Πολυχρόνης
17. Λιάφας Παντελής
18. Μάγκουρας Κωνσταντίνος
19. Ματακιάς Δημήτριος
20. Μαυρικάκης Βασίλειος
21. Μουτζουρίδης Ευάγγελος

Υπεύθυνοι καθηγητές του προγράμματος

1. Παπαδάκη Ειρήνη
2. Παπαδόπουλος Ιωάννης
3. Νικολόπουλος Ηρακλής

Εισαγωγή

Στα πλαίσια του πολιτιστικού προγράμματος «Μύθοι και δεισιδαιμονίες στο Μεσαίωνα σε Σκωτία και Ελλάδα» είκοσι από τους μαθητές και μαθήτριες του τμήματος Β2 του Γενικού Πειραματικού Λυκείου της Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά, συγκέντρωσαν υλικό σχετικό με το θέμα αυτό το οποίο και παρουσιάζουν στο παρόν έντυπο. Ακόμη, στα πλαίσια του προγράμματος πραγματοποιήθηκε ένα εκπαιδευτικό ταξίδι στη Σκωτία και τις εντυπώσεις τους θα διαβάσετε, επίσης, σε αυτό το έντυπο.

Η παρούσα μικρή εργασία, πόνημα των παιδιών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα περιλαμβάνει τα παρακάτω μέρη:

1. Ένα θεωρητικό κείμενο για τη διττή θεώρηση των δεισιδαιμονιών του καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Φιλολόγου και Λαογράφου κ. Μιχάλη Μερακλή. (σελ. 4-7)
2. Περίληψη του βιβλίου του Robert W. Thurston, καθηγητή Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Ohio για τα κυνήγια μαγισσών στην Ευρώπη και τη Βορ. Αμερική. (σελ. 8 - 15)
3. Δύο μεσαιωνικά παραμύθια και ένα μικρό κείμενο για τα παραμύθια του Μεσαίωνα στην Ελληνική Μυθολογία μέσα από την οπτική μαθητή που συμμετείχε στο πρόγραμμα. (σελ. 16 - 18)
4. Το ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε από την ομάδα και απευθύνθηκε σε 150 συνεντευξιαζόμενους, μια ενδεικτική ανάλυση ορισμένων ερωτημάτων και ένα σχολιασμό. (σελ. 19 - 26)
5. Ορισμένες πληροφορίες για την ιστορία της Σκωτίας, (σελ. 27 - 29) και
6. Ένα κείμενο με εντυπώσεις ενός μαθητή από το εκπαιδευτικό ταξίδι στη Σκωτία. (σελ. 30 - 31)

Η διττή θεώρηση της δεισιδαιμονίας

Είναι γνωστό, ότι ο πρώτος και κύριος εχθρός του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού υπήρξε η δεισιδαιμονία. Είναι, επίσης, γνωστό ότι ο παλαιότερος πολιτισμός του αγροτικού χώρου, που τον διείπε σε πολλές εκδηλώσεις η συνειρμική και μαγική σκέψη, θεωρήθηκε ως ο κατεξοχήν δεισιδαιμονικός πολιτισμός. Τη στάση αυτή υιοθέτησε και ο νεοελληνικός Διαφωτισμός, μολονότι στην τελική του διαμόρφωση συνετέλεσαν και ορισμένοι παράγοντες που δεν υπήρχαν στη Δύση και ανάλογα τον διαφοροποίησαν.

Στο παρόν άρθρο θέτω - γράφει ο Μιχάλης Μερακλής - το ζήτημα της δεισιδαιμονίας - ειδοποιού σημείου της παραδοσιακής αγροτικής κυρίως κοινότητας - από μια άλλη πλευρά, όπως εξετάζεται σε ένα ενδιαφέρον κείμενο του Αμερικανού γερμανιστή λαογράφου Donald Ward, δημοσιευμένο σε έναν από τους τελευταίους τόμους του περιοδικού της «Αυστριακής Εταιρείας για τη Λαογραφία».

Το 1790 ο Edmund Burke, ο γνωστός Άγγλος πολέμιος της Γαλλικής Επανάστασης έγραφε μεταξύ άλλων ένα κείμενο (*Reflections on the Revolution in France*), όπου διατύπωνε και την άποψη, ότι ο άνθρωπος είναι ένα θρησκευόν ον, παρατηρούσε ωστόσο, ότι «η δεισιδαιμονία είναι η θρησκεία των ανοήτων», επαναλαμβάνοντας ουσιαστικά την άποψη του Διαφωτισμού, ότι ο άνθρωπος, αν και ο δημιουργός του χάρισε τη λογική, υπόκειται σε λογικές πλάνες. Και το πιο μεγάλο λάθος και σφάλμα του ανθρωπίνου πνεύματος είναι η δεισιδαιμονία. Μια ολότελα αντίθετη εκδοχή διατύπωνε ο Γκαίτε τριάντα χρόνια αργότερα στο βιβλίο του *Maximen und Reflexionen*, όπου διαβάζουμε: «Η δεισιδαιμονία είναι η ποίηση της ζωής, γι' αυτό δεν βλάπτει τον ποιητή να είναι δεισιδαίμων».

Από τη μια μεριά λοιπόν η άλογη δεισιδαιμονία είναι τόσο μακριά από το θείο λόγο και από τη συγγενή προς αυτόν χριστιανική πίστη, ώστε δεν μένει παρά να λογαριάζουμε το δεισιδαίμονα μεταξύ των ηλιθίων και από την άλλη στη δεισιδαιμονία αντικαθρεπτίζεται η δημιουργική πρόσληψη του κόσμου από τον άνθρωπο, τόσο συγγενική προς την ποιητική ορμή. Είναι διαμετρικά αντίθετες οι δύο αυτές απόψεις, αλλά στο βάθος, ξεκινούν από την ίδια αφετηρία: της πίστης. Ότι η πίστη, όπως λέει ο Ward, μπορεί να οδηγήσει σε μορφές άλογης συμπεριφοράς, το δείχνει π.χ. η εποχή των διωγμών των μαγισσών στη Δύση.

Εντούτοις, αν και η ιστορία βρίθκει από περιπτώσεις άλογης δεισιδαιμονίας, φιλόσοφοι και εθνολόγοι, όπως και ο Γκαίτε, έχουν σημειώσει, λέει ο Ward ότι η δεισιδαιμονία είναι απαραίτητη στην ανθρώπινη ζωή. Αλλά ως κυρίαρχη άποψη είχε επικρατήσει αυτή που αρνείται το θετικό της ρόλο, και αυτή η αρνητική εκτίμηση εντάθηκε βέβαια με την επικράτηση της θετικιστικής εκδοχής για την εξέλιξη του πολιτισμού εν γένει. Έτσι ο εθνολόγος James Frazer, συγγραφέας ανάμεσα στα άλλα και του μνημειώδους, δωδεκάτομου, the Golden Bough (το χρυσό κλαδί, πρώτη έκδοση 1890 - 1912) αναπτύσσοντας τις θεωρητικές του θέσεις για την ουσία της μαγείας και της δεισιδαιμονίας και διαπνεόμενος από το πνεύμα του άκρατου εξελικτισμού, θεωρούσε τον κόσμο των «αγρίων» ως την πρώτη βαθμίδα του πολιτισμού και τη μαγεία, που διείπε εκείνο τον κόσμο, ως ένα «ψευδές σύστημα νομοτελειών της φύσης». Ένας από τους πρώτους οι οποίοι στράφηκαν εναντίον των απόψεων του Frazer ήταν ο ιδιαίτερα γνωστός στις μέρες μας γλωσσολόγος και φιλόσοφος Ludwig Wittgenstein. Ο Wittgenstein κάνει τις παρατηρήσεις του, πάνω στο έργο του Frazer, μερικές από τις οποίες μεταφέρονται εδώ: «Όσοι θέλουν να εξαφανίσουν τη μαγεία από τον πολιτισμό, αυτοί είναι οι πραγματικοί πρωτόγονοι!» Άλλη: «Η παρουσίαση από τον Frazer των μαγικών και θρησκευτικών ιδεών των ανθρώπων δεν με ικανοποιεί : θέλει να παρουσιάσει αυτές τις ιδέες ως εσφαλμένες» Ή: «με ότι κάνει ο Frazer θέλει να επιβραβεύσει εκείνους τους ανθρώπους, που σκέπτονται όπως ο ίδιος. Είναι αξιοπερίεργο, πως όλα αυτά τα έθιμα τα παριστάνει σαν ανοησίες.»

Ο Wittgenstein, λέει ο Ward, έχει πλήρως δίκιο, όταν διαπιστώνει, ότι πολλά απ' αυτά που απορρίπτει ο Frazer ως πρωτόγονες ανοησίες, έχουν μεγάλη ομοιότητα με δικούς μας τρόπους σκέψης και συνεχίζει ο Ward «ποιος είπε, ότι ο «πρωτόγονος» δεν έχει λογική; ο ίδιος άγριος ο οποίος, για να σκοτώσει τον εχθρό του, τρυπάει το ομοίωμά του, κατασκευάζει πράγματι την ξύλινη καλύβα του και σμιλεύει το βέλος του με άψογη τεχνική και όχι πλασματικά».

Ο Frazer, αναφέρεται και στην τελετουργική κίνηση της μητέρας, που περνούσε το υιοθετημένο παιδί μέσα από τα ενδύματά της. Ανάλογα μαρτυρείται και στο δικό μας (ελληνικό) λαϊκό πολιτισμό: «κείνος που ήθελε να υιοθετήσει παιδί, το περνούσε από τη μανίκα του. Έκανε φόρεμα με πλατύ μανίκι (ή έκανε μόνο πλατύ μανίκι και

το κολλούσε στο πουκάμισό του), ώστε να χωρεί το μωρό να περάσει. Έπαιρνε το παιδί και το περνούσε τρεις φορές από την άκρη του μανικιού προς το στήθος».¹

Ο Frazer θεωρούσε τη χειρονομία αυτή «λογικό σφάλμα». Ο Wittgenstein αντιτείνει, πως «είναι καθαρή δική μας τρέλα να πιστέψουμε, πως η γυναίκα που έκανε την κίνηση αυτή πίστευε κιόλας, ότι γέννησε η ίδια το παιδί της». Θα έλεγα ότι, για να σωθεί η λογική, παραβλέπεται και θυσιάζεται η βαθιά συγκινητική αίσθηση μιας συμβολικής «γέννησης», καθώς το παιδί κυλά ανάμεσα στο ζεστό σώμα και το ένδυμα (το ένδυμα θεωρείται και ένα δεύτερο σώμα του ανθρώπου, πολλαπλώς ...). Ο Ward σχολιάζει: «Σ' αυτή την παρατήρηση του Wittgenstein είναι παρούσα η οργή του για την εκτίμηση ενός ιερού τύπου (ritus) ως λογικού σφάλματος και για την ανικανότητά του (του Frazer) να αναγνωρίσει εδώ μια ποιητική μεταφορά! και προσθέτει, ότι ο Wittgenstein είναι πλέον εδώ πολύ κοντά προς την άποψη του Γκαίτε, ότι «η δεισιδαιμονία είναι η ποίηση της ζωής». Σημείωνα κ' εγώ, συνεχίζει ο καθηγητής Μιχ. Μερακλής, το 1986 στο πιο πάνω βιβλίο μου² πως: «όταν στην Κάρπαθο υποκαθιστούν τη λέξη «βαφτίζω» με τη λέξη «ανασταίνω», όταν πρόκειται να δώσουν στο εγγόνι το όνομα του πεθαμένου παππού, αυτό δεν σημαίνει ότι πιστεύουν στην πραγματική ανάσταση του νεκρού. Είναι απλώς, μια αισιόδοξη ψυχολογική (και ποιητική) εκδοχή της αφθαρσίας, της συνέχειας της ανθρώπινης και, πιο συγκεκριμένα, της οικογενειακής ρίζας. Τέτοια κίνητρα και τέτοιες δυνάμεις έπαιζαν αποφασιστικό ρόλο στη διατήρηση και τη συνέχιση πανάρχαιων συνηθειών». Και πιο νωρίς, το 1984, αναφερόμενος στα έθιμα της άντλησης του «αμίλητου νερού» και των προσφορών στη δημόσια βρύση του χωριού σε επίσημες στιγμές, όπως ήταν η πρώτη μέρα της νέας χρονιάς ή η επόμενη μέρα του γάμου (στη δημόσια βρύση, που είχε κυρίαρχη θέση στη ζωή της κοινότητας, αφού το νερό εξασφαλίζει ό,τι χρειαζόταν για να ευημερήσει: ευπορία, γονιμότητα) παρατηρούσα: «Οι τελετουργίες αυτές είναι καθαρά μαγικές, έρχονται από πολύ μακριά. Και επιβίωσαν ως σήμερα (ή και αναβιώνονται, τώρα φολκλορικά), παρά τη ραγδαία εισβολή του ορθολογισμού και στις ανοιχτές πια αγροτικές κοινότητες. Ένας λόγος της αντίφασης αυτής είναι, πάλι, η αντοχή, ως αξίας, του τελετουργικού, καθ' εαυτό: η θεατρική διάσταση των δρωμένων τα μεταβάλλει σε όψεις από την ποίηση της ζωής μιας κοινότητας».³

¹ «Ελληνική Λαογραφία Β' Ήθη και Έθιμα» Εκδόσεις Οδυσσέα του Μιχάλη Μερακλή

² Όπως παραπάνω

³ Μιχ. Μερακλής «Ελληνική Λαογραφία Α' Κοινωνική Συγκρότηση» Εκδ. Οδυσσέας

Το τελετουργικό, καθ' εαυτό. Ίσως κάτι τέτοιο εννοούσε ο Wittgenstein γράφοντας: «Από τη μαγεία θα έπρεπε να κρατηθεί το βάθος». Και πολύ κοντά βρίσκεται, νομίζω πάλι – γράφει ο Μιχ. Μερακλής – ο Οδυσσέας Ελύτης, όταν λέει στη Μαρία Νεφέλη: «Φτασμένες οι προλήψεις σε μια καθαρότητα μαθητική θα μας βοηθούσανε να κατανοήσουμε τη βαθύτερη δομή του κόσμου». Ο Ward συσχετίζει τον Wittgenstein με τον Γκαίτε και κατά το ότι βλέπει, όπως και εκείνος, στις μαγικές ενέργειες – όχι εδώ των πρωτόγονων μάγων, αλλά και των ανθρώπων του παραδοσιακού, αγροτικού κατεξοχόν πολιτισμού, μάλλον «έναν ποιητικό συμβολισμό παρά πρωτόγονη ηλιθιότητα».

Ο καθηγητής Μιχ. Μερακλής παρατηρεί ότι η λαογραφία, η ξένη και η δική μας, δεν προχώρησε στο αξιολογικό δίλημμα και κατ' επέκταση, στην τοποθέτησή της αρνητικά ή θετικά, απέναντι στη δεισιδαιμονία, που υπήρξε από τα χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα του παραδοσιακού λαϊκού πολιτισμού. Και συμπληρώνει ότι νομίζει πως αυτό ήταν το ορθό. Όχι απλώς γιατί ο χρόνος δεν είχε ωριμάσει για τέτοια ερωτήματα φιλοσοφικού γένους, αλλά και γιατί η λαογραφία είχε έλθει – όπως και η εθνολογία – ως μια «εμπειρική» επιστήμη, της άμεσης, επιτόπιας παρατήρησης, συλλογής και μελέτης του υλικού της. Και η εμφιλοχώρηση τέτοιων διλημμάτων θα έβλαπτε το έργο της λαογραφίας, που ήταν η συναγωγή ενός πολύτιμου υλικού το οποίο σταδιακά χανόταν και έπρεπε κατά το δυνατόν να συγκεντρωθεί ολόκληρο, αδιακρίτως, χωρίς αξιολογικά κριτήρια.

Κυνήγι Μαγισσών

I. Εισαγωγή

Στη Δύση κατά την περίοδο του μεσαίωνα αναπτύχθηκαν ποικίλες δεισιδαιμονίες. Αίτια για την ανάπτυξη αυτή ήταν οι πολιτισμικές και θρησκευτικές διαφορές της Δύσης με την Ανατολή. Συγκεκριμένα, το κυνήγι των μάγων και κυρίως των μαγισσών υπήρχε περισσότερο σε Κελτικές χώρες και γερμανόφωνες. Ο λόγος που οι χριστιανοί καταδίωκαν τους, υποτίθεται, μάγους ήταν επειδή τους θεωρούσαν υπηρέτες και συνεργάτες του διαβόλου. Ο πραγματικός λόγος, ωστόσο, ήταν επειδή οι ισχυροί και μορφωμένοι ήθελαν να υπερισχύσουν έναντι των εχθρών εξολοθρεύοντάς τους. Ακόμα, οι δεισιδαιμονίες, που ήταν κοινωνικό φαινόμενο της εποχής, ήταν ένας τρόπος εκτόνωσης της επιθετικότητας των ανώτερων κοινωνικών τάξεων, χωρίς να επωμίζονται όμως το βάρος των πράξεών τους.

Σχετικά με το σατανά, αυτός ήταν ένα βιβλικό πρόσωπο το οποίο αναφέρεται στην Καινή Διαθήκη, ως αυτός που προσπάθησε να ξεγελάσει και να βγάλει από τον ίδιο δρόμο τον Ιησού. Ο σατανάς, επίσης, είναι αυτός που προσπαθεί να ξεγελάσει και να παρασύρει τους ανθρώπους. Ιδιότητα του διαβόλου είναι να μπαίνει στο σώμα των ανθρώπων, λόγου χάρι σε Εβραίους και Χριστιανούς. Ο σατανάς στη Δύση θεωρείται ως το απόλυτο κακό και ως ο εχθρός του καλού. Ο διάβολος έχει άλλοτε μορφή αγγελική και γαλήνια άλλοτε αποκρουστική. Στο μεσαίωνα η εκκλησία δεν επεμβαίνει τόσο έντονα στη ζωή των χριστιανών. Ωστόσο, μετά από κάποιες αναταραχές η δυτική εκκλησία άρχισε να απαιτεί ένα συγκεκριμένο τρόπο συμπεριφοράς από τους χριστιανούς. Όποιος δεν τηρούσε τους κανόνες αυτούς βασανίζονταν και θανατώνονταν.

Ενώ στην αρχή της νέας χιλιετίας η δυτική Ευρώπη αφήνει περιθώρια ελευθερίας στους υπηκόους της, μετά το 1400 συγκεκριμένες ομάδες ατόμων όπως λεπροί, Εβραίοι, αιρετικοί καταδιώκονται και αφανίζονται από την κοινωνία. Την ίδια περίοδο οι κοινωνίες δημιουργούν εικόνες του Άλλου, ώστε να διαφοροποιούνται από άλλες κοινωνικές ομάδες. Παράλληλα εμφανίζεται η έννοια του διαβόλου, ο οποίος είναι ισοδύναμος με το θεό. Υπηρέτες του διαβόλου ήταν οι μάγοι και οι μάγισσες τους οποίους καταδίωκαν οι χριστιανοί. Χαρακτηριστική μάχη εναντίον του κακού ήταν ο Αρμαγεδών. Η Ευρώπη πολιορκείται από το 700 – 1500. Από τον 8^ο μέχρι τον 9^ο αιώνα πολλές χώρες της Ευρώπης, όπως Αγγλία, Γαλλία,

Ισπανία κ.λπ. δέχονταν σκληρές και συχνές επιθέσεις από βαρβάρους, ειδωλολατρικούς ή μουσουλμανικούς λαούς. Συνεχίζονταν οι επιδρομές και κατά τον 10^ο αιώνα, οι οποίες αποδυνάμωσαν πλήρως όλη την Ευρώπη. Μόνο η Βυζαντινή αυτοκρατορία επιβίωσε μόλις μετά βίας, ωστόσο στο τέλος κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς Τούρκους. Παρατηρείται πως οι δυτικοευρωπαίοι δεν ενδιαφέρθηκαν για τη μοίρα του Βυζαντίου. Με την «επανάσταση της πυρίτιδας» το κυνήγι των μάγων – μαγισσών έγινε πιο οργανωμένο και συστηματικό με τη βοήθεια της εκκλησίας και της αριστοκρατικής τάξης. Κατά την περίοδο του Σχίσματος των δύο εκκλησιών, η ανατολική ορθόδοξη εκκλησία απειλείται από τους Βογόμιλους, τους οποίους οι χριστιανοί αποκαλούσαν συνεργάτες του σατανά. Εκείνη την περίοδο οι χριστιανοί έκαναν φρικιαστικά και αποτρόπαια εγκλήματα.

Αξίζει να υπογραμμίσουμε πως σε πολλές ιστορικές αναδρομές αναφέρεται πως οι γυναίκες αποτελούσαν το 75% - 80% των μάγων - μαγισσών. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η θέση της γυναίκας ήταν πολύ υποβαθμισμένη. Θεωρούνταν από την κοινωνία ως μισός άνδρας και ως η αρχή κάθε κακού. Ακόμα και οι καλόγριες ήταν υποδεέστερες από τους καλόγερους. Ο γάμος για την γυναίκα ήταν ένα στήριγμα, για τον άνδρα μια οικονομική συνδιαλλαγή και για την κοινωνία επίσης οικονομικό όφελος. Όχι μόνο η κοινωνία αλλά και η εκκλησία συνέβαλλαν στον αποκλεισμό των γυναικών με ποικίλους και μερικές φορές ντροπιαστικούς τρόπους. Τονίζουμε, πως η μόνη γυναίκα που θεωρούνταν ηθική ήταν η Παναγία, διότι δεν είχε σεξουαλικές σχέσεις.

Κατά τον ύστερο μεσαίωνα κυριαρχούσε ο άκρατος μισογυνισμός. Έτσι, οι γυναίκες στερούνταν πολλά δικαιώματα. Ένα από αυτά ήταν το δικαίωμα να πλουτίσουν. Αλλά όμως στην Ευρώπη διαδίδονταν και μύθοι οι οποίοι είχαν τη γυναίκα σε πλεονεκτική θέση, ενώ παράλληλα τις χαρακτήριζαν «γυναίκες του καλού». Βέβαια, στο διάστημα του 15^{ου} ως τις αρχές του 16^{ου} αιώνα η αριστοκρατία παρήλλασε αυτές τις ιστορίες μετατρέποντάς τις σε μοχθηρές διαδόσεις. Ακόμη και η Ρωμαϊκή εκκλησία πίστευε ότι οι γυναίκες είχαν επικοινωνία με το διάβολο. Διευκρινίζουμε βέβαια πως σε πολλές κοινωνίες υπήρχε μεν η έννοια του μάγου που όμως δεν σχετίζονταν με το διάβολο. Μπορούσε κάποιος, δηλαδή, να έχει υπερφυσικές δυνάμεις και ονομάζονταν μάγος – γητευτής. Αλλά κατά τη διάρκεια του 14^{ου} και 15^{ου} αιώνα στην Ευρώπη αναπτύχθηκε η λέξη μάγος – μάγισσα (witch), που σε αντίθεση με τους γητευτές, αυτοί είχαν άμεση σχέση με το διάβολο, ο οποίος τους παρείχε υπερφυσικές δυνάμεις και υλικά αγαθά. Στον Ευρωπαϊκό λαϊκό

πολιτισμό θεωρούσαν ότι οι ασυνήθιστες μαγικές ικανότητες ήταν είτε επίκτητες είτε έμφυτες. Οι άνθρωποι με υπερφυσικές δυνάμεις και ικανότητες έπρεπε να τις αξιοποιήσουν για το καλό της κοινωνίας. Αυτοί δεν ήταν υπηρέτες του διαβόλου. Υπήρχε, επίσης, η χαμηλή μαγεία που αφορούσε στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις. Εκείνοι, επειδή θεωρούνταν ότι μπορούσαν να βρουν κλεμμένα αντικείμενα ή να παρασκευάσουν ερωτικά φίλτρα, ήταν αξιοσέβαστοι από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Για το λόγο αυτό η Ρωμαιοκαθολική εκκλησία έκανε επίθεση στους μάγους αυτούς. Υπάρχει διάκριση ανάμεσα στη θρησκεία και τη μαγεία στο σημείο ότι στη θρησκεία η βοήθεια δεν βρίσκεται υπό τον έλεγχο του ικέτη, σε αντίθεση με τη μαγεία. Προγόνους των Ευρωπαϊκών μαγισσών συναντάμε στην αρχαία Ελλάδα, όπως τη φηγούρα της Αρτέμιδος, της Κίρκης και της Καλυψούς αλλά και στους Εβραϊκούς μύθους. Διακρίνουμε πως η ολοκλήρωση των στερεοτύπων σχετικά με τους μάγους είχε περίπου ολοκληρωθεί από τις αρχές του 15^{ου} αιώνα.

II. Η πολιτική και οικονομική πλευρά της μαγείας κατά τον 13^ο και 14^ο αιώνα

Σε πολλά μέρη της Ευρώπης οι διώξεις των ανθρώπων για μαγεία είχαν πολιτική και οικονομική πλευρά, διαμάχη εξουσίας και χρήματος. Κατά τον 13^ο -14^ο αιώνα οι Ευρωπαίοι μονάρχες επιδιώκουν τη βελτίωση των οικονομικών τους με τους φόρους γης και εργασίας. Ο κλήρος, ένα κύριο βασιλικό στήριγμα, παρείχε μορφωμένο προσωπικό και ηρεμία στις κατώτερες τάξεις. Σε αυτό το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο παρατηρούμε δύο κορυφαία παραδείγματα διώξεων μαγείας.

Το πρώτο συμβαίνει το 1306 έως το 1318 στη Γαλλία. Ο τότε αυτοκράτορας Φίλιππος Δ' αντιμετώπιζε σοβαρά οικονομικά προβλήματα και η μεγάλη περιουσία των Ναϊτών αποτελούσε λύση στο πρόβλημά του. Τους κατηγορήσε λοιπόν ως αιρετικούς, υπεύθυνους για δολοφονίες και για επαφή με το διάβολο. Το δεύτερο πλαίσιο συμβαίνει από το 1324 έως το 1400 περίπου, όπου η κυρία Kyleter και ολόκληρη η πλούσια οικογένειά της έρχεται σε σύγκρουση με τον επίσκοπο Ledrede στη Ν. Ιρλανδία. Κορύφωση των διώξεων στην Ευρωπαϊκή ήπειρο έγινε μεταξύ του 1580 και 1630.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα διώξεως προσώπου είναι ο βασιλιάς της Σκωτίας, Ιάκωβος Στ' που έπλευσε για τη Δανία να ζητήσει το χέρι της νύφης του Άννας. Μετά από πολλές αποτυχημένες προσπάθειες να συναντηθούν, ο Ιάκωβος, αφού άκουσε ιστορίες για μάγους και μάγισσες στην πατρίδα του, θεώρησε πως κινδύνευε. Στο North Berwick μια υπηρέτρια ομολόγησε, μετά από βασανιστήρια, πως είχε ασκήσει μαγεία, καταδίνοντας μαζί και άλλους που είχαν κάνει το ίδιο. Ο Ιάκωβος έδωσε διαταγή να επεκταθούν οι συλλήψεις σε μεγαλύτερη κλίμακα.

Η γενικότερη ιστορία των διώξεων μάγων και μαγισσών στην Αγγλία εξασφαλίζει μία έξοχη εικόνα για το πόσο ταραχώδεις μπορούσαν να είναι οι δίκες, ακόμη και μέσα σε ένα σχετικά ομοιόμορφο, συγκεντρωτικό πολιτικό μόρφωμα. Οι Αγγλικοί νομικοί κώδικες θεσπίστηκαν τμηματικά, το πρώτο τέτοιο θέσπισμα υιοθετήθηκε από τον Ερρίκο Η' το 1542, εκατό και πλέον χρόνια μετά την έναρξη των συστηματικών δικών μαγείας στην Ελβετία.

Η παρατήρηση των μάγων και των μαγισσών, στη Σκωτία και τη Γαλλία, ξεκινούσε ως πολιτικό ζήτημα και οι αρχές εξέταζαν τις διώξεις και τις κατηγορίες για μαγεία. Αντίθετα, στο Saar το κυνήγι των μαγισσών έπαιρναν στα χέρια τους οι χωρικοί με τη βοήθεια της ανώτερης τάξης.

Ο Richard Kieckhefer επισημαίνει ότι η ανακριτική διαδικασία κατέστησε δυνατή, για τα δικαστήρια, την αποδοχή καταγγελιών από το γενικό πληθυσμό. Στα παλαιά δικαστήρια εάν κάποιος έκανε μια καταγγελία για έγκλημα χωρίς να μπορεί να το αποδείξει, κινδύνευε να τιμωρηθεί με την ποινή που επιβαλλόταν και στα πρόσωπα που διέπρατταν αυτό το έγκλημα. Αυτός ο νόμος ονομαζόταν talion ή lex talionis (νόμος της αντεκδίκησης), κάτι το οποίο διευκόλυνε το κράτος στο κυνήγι μάγων και μαγισσών

Ο εξοβελισμός ενός ατόμου που θεωρείται επικίνδυνος εγκληματίας από οποιαδήποτε κοινωνία θα ελαττώσει την ένταση και θα κάνει τους υπόλοιπους αξιοσέβαστους πολίτες να νιώσουν καλύτερα. Υπό αυτή την έννοια η καταστολή του εγκλήματος είναι λειτουργική.

Τα κυνήγια δεν ήταν ακανόνιστα αλλά συνέβαιναν σε μέρη που η κεντρική εξουσία ήταν και παρέμενε αδύνατη στη διάρκεια που αυτά διεξάγονταν. Στα κυνήγια μάγων και μαγισσών οι επιθέσεις δεν επικεντρώνονταν στα λαϊκά ήθη και έθιμα των χωρικών, αντιθέτως, οι εναγόμενοι κατηγορούνταν για συμφωνία με το διάβολο και για εκτέλεση αποτρόπαιων εγκλημάτων. Οι μαζικές δίκες δεν είχαν την τάση να

συμβαίνουν σε στιγμές κρίσεως, αλλά αμέσως μετά από αυτές, σαν να χρειαζόταν η κοινωνία μια ευκαιρία να διαλογιστεί σχετικά με τις αιτίες των προβλημάτων της.

Ο Brian Levaack σε αρχαιακούς καταλόγους, υποδηλώνει ότι στην Ευρώπη κατά μέσο όρο εκτελέστηκε λιγότερο από το 70% των κατηγορουμένων και σε ορισμένα μέρη το ποσοστό έπεσε στο 25%. Εκτιμήσεις της Cristina Lamer και των συνεργατών της για τον αριθμό των εκτελέσεων λόγω μαγείας στη Σκωτία κυμαίνονταν από 3500 έως 30000. Ο σπαραγμός της δυτικοευρωπαϊκής χριστιανοσύνης με την προτεσταντική μεταρρύθμιση αύξησε τις εντάσεις σε πολλές περιοχές και ώθησε τις διάφορες πλευρές να κατηγορήσουν η μια την άλλη ως οπαδούς του διαβόλου. Πέρασαν, όμως, αρκετές δεκαετίες από την εμφάνιση του Προτεσταντισμού έως την πρώτη σημαντική αύξηση του αριθμού των κυνηγιών για μαγεία.

Οι κοινοί άνθρωποι αντιμετωπίζουν τη μαγεία ως τέχνη, ενώ οι αριστοκράτες τη χαρακτηρίζουν ως τη χειρότερη εγκληματική πράξη, αφού πίστευαν ότι πρόκειται για μια αντιανθρώπινη συνωμοσία που καθοδηγούσε ο διάβολος. Το Ban de la Roch ή αλλιώς Steintal, μια προτεσταντική περιοχή τοποθετημένη στα βουνά Vosges μιας γαλλικής κοινότητας με 383 μέλη αστικών οικογενειών το 1489, 860 κατοίκους το 1578 και 1200 το 1630, ήταν το κέντρο των κηρυγμάτων και δημοσιευμάτων σχετικά με τους μάγους και τις μάγισσες. Από το 1607 έως το 1630 καταδικάστηκαν 174 άνθρωποι για μαγεία, εκ των οποίων 83 εκτελέστηκαν. Με μια προσεκτικά εξέταση του φύλου των θυμάτων το 66% ήταν γυναίκες εξαιτίας της κοινωνικής του θέσης και ισχύος. Οι γυναίκες ήταν περισσότερη ώρα στο σπίτι από τους άνδρες οπότε ήταν περισσότερο πιθανό να βρεθούν κοντά στους θανάτους ζώων και ανθρώπων, οι οποίοι δεν μπορούσαν να εξηγηθούν εκείνη την εποχή με άλλο τρόπο παρά με την αναφορά σε υπερφυσικές δυνάμεις.

Από τον Ιούνιο ως το Σεπτέμβριο του 1692 έγιναν βάναντες πράξεις εναντίον μάγων και μαγισσών στο Σάλεμ, όπου συνολικά κατηγορήθηκαν 185 άτομα κατά την περίοδο του φανατισμού. Η λειτουργία του δικαστηρίου διακόπηκε, όταν κατηγορήθηκαν σημαντικοί έμποροι και στρατιωτικοί, κάτι το οποίο σήμαινε πως το κυνήγι θανάτου στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική είχε τελειώσει.

Αιτίες κατηγοριών μάγων – μαγισσών.

1. Απόκτηση κληρονομιάς.
2. Ο νεοφερμένος πάστορας που κηρύττει (Samuel Parris).
3. Ρεύματα αντίστοιχης κουλτούρας και παράλογου φόβου.

4. Η Ένδοξη Επανάσταση του 1688 στην Αγγλία και η Βασιλεία του Γουλιέλμου που ευνόησε τις δίκες.
 5. Οι βουλές του Increase Mather, ηγετικού στελέχους της κοινότητας και ο πρόεδρος του Κολεγίου Χάρβαρντ και τα συμφέροντά του.
 6. Η επιρροή του γιου του Cotton Mather με τα βιβλία του (Περίεργα του Αθέατου Κόσμου κ.α.)
 7. Η ασυνήθιστη συμπεριφορά μερικών κοριτσιών το 1861 (προσπάθεια πρόβλεψης μέλλοντος κ.λπ.)
 8. Λόγω πολέμων και επιδημιών της εποχής που βρήκαν τους πολίτες.
 9. Μαρτυρίες ανήλικων κοριτσιών των οποίων οι γονείς σκοτώθηκαν από ινδιάνικες επιδρομές.
 10. Τρόπος ξεκαθαρίσματος λογαριασμών.
 11. Ο μισογυνισμός.
 12. Χοροί, τύποι ενδυμασίας, διαφορετικές προσωπικότητες.
 13. Η πιθανή καταστροφή της ανθρώπινης ηθικής και της κοινωνίας.
- Οι κατηγορίες πολλές φορές ήταν παράλογες π.χ. μετατροπή του τυριού σε χαλασμένο.

III. Τα βασανιστήρια στην υπηρεσία των διώξεων

Τα βασανιστήρια είχαν εμφανιστεί στην Ευρώπη πριν από τις διώξεις και η χρήση τους γινόταν από το 13^ο έως και το 16^ο αιώνα. Τα βασανιστήρια χρησιμοποιούνταν ως μέσο επιβολής για να διατηρείται η πειθαρχία των κατώτερων τάξεων και για να αποσπώνται πληροφορίες. Φρόντιζαν μάλιστα να είναι ιδιαίτερα επίπονα και να έχουν διάρκεια. Στη συνέχεια όμως παρατηρείται ένα νέο δικαστικό σύστημα για τις διώξεις, οι αξιωματούχοι που είχαν αυξημένες αρμοδιότητες χρησιμοποιούσαν τη λογική για να βρίσκουν αποδείξεις. Αναλόγως των αποδείξεων άρα και των κατηγοριών ακολουθούσε και η τιμωρία (λίγες και ελαφριές : μαστίγωμα, σημάδεμα, βαριές και πολλές : θάνατος).

Μετά από μια περίοδο διχασμού για την ορθή χρήση των βασανιστηρίων ή όχι, με τον Καρολίγκειο Γερμανικό Νομικό Κώδικα (1532) απαιτούνταν από τους δικαστές κατά την έρευνα έγκυρη εξακρίβωση των στοιχείων της κατηγορίας για να

επιβληθεί μια ποινή βασανισμού. Εξαίρεση αποτελούν οι αξιωματούχοι που με λιγότερα στοιχεία μπορούν να καταδικάσουν οποιονδήποτε. Το 1539, τα βασανιστήρια επιβάλλονταν ως ποινή μόνο σε σοβαρά εγκλήματα και μόνο αν υπήρχαν απτές ενδείξεις για τον ύποπτο, αλλιώς τιμωρούνταν ο δικαστής και αποζημιωνόταν ο βασανισμένος, με βάση τον Καρολίγκειο Νόμο. Μάλιστα ελέγχονταν αρκετά οι δίκες και η ειλικρίνεια της κάθε ομολογίας, καθώς γίνονταν καταχρήσεις. Δυστυχώς, ο έλεγχος των μικρών δικαστηρίων από τα μεγάλα ήταν πολλές φορές αναξιόπιστος. Τέλος, τα βασανιστήρια χρησιμοποιούνταν από τους αξιωματούχους για ιδιοτελείς σκοπούς, άσχετους αρκετές φορές με κατηγορίες για μαγεία.

Ο Wolfgang Behringer χωρίζει το θέμα της μαγείας στις δυνάμεις υπέρ και κατά των διώξεων. Στην πραγματικότητα ήταν ένα μέσο επιβολής για τη διατήρηση της τάξης. Σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης υπήρχαν νεωτεριστικές τάσεις από επιφανή πρόσωπα που απέρριπταν τις αντιλήψεις περί μάγων, μαγισσών και τα βασανιστήρια ως τρόπο αντιμετώπισης. Ένα μέτρο κατά των βασανιστηρίων ήταν η Δίαιτα του Τυρόλου (1487). Στα μέσα του 16^{ου} αιώνα υπήρχαν πολλές καταγγελίες για δυσφήμιση ανθρώπων ως μάγων αλλά τερματιζόνταν με τιμωρία. Πολλές φορές αποτυχημένες σοδειές, αύξηση τιμών, κακοκαιρίες και κυρίως ασθένειες όπως η πανώλη / πανούκλα αποδίδονταν σε μάγους, μάγισσες με αποτέλεσμα οι προκαταλήψεις να οδηγήσουν σε κυνήγια. Βεβαίως οι αρχές εμπόδιζαν τις διώξεις και τις καταδίκες και έτσι κατέστη κάτι παροδικό. Έτσι το 1604 μετά από μελέτες καταδικάστηκαν τα βασανιστήρια και η χρήση τους, τα οποία όμως, συνεχίστηκαν ως το 1630. Από τότε και έπειτα οι γνώμες ήταν διχασμένες. Παρόλα αυτά οι αντιλήψεις περί μάγων είχαν ριζώσει καλά στη λαϊκή συνείδηση και το 1645 ο Mathiew Hopkins το εκμεταλλεύτηκε και έναντι αμοιβής αποκάλυπτε και βασάνιζε 250 ύποπτους ανθρώπους (87% γυναίκες). Από την άλλη ο αιδεσιμότατος John Gaule με το κήρυγμά του καταδίκασε τα κυνήγια (1646). Έτσι, 14 μήνες αργότερα η δίωξη τελείωσε, σαφώς, πάντα υπήρχαν μικρές εξαιρέσεις. Από το 1650 και μετά παρατηρούνται θετικά αποτελέσματα όπως η πιο αισιόδοξη απεικόνιση των γυναικών στη δυτικοευρωπαϊκή τέχνη (καθαρά πρόσωπα, αγνότητα, απλότητα, ελκυστικότητα).

IV. Συμπεράσματα

Το βιβλίο εν ολίγοις επιχείρησε να παρουσιάσει πως κατά τη διάρκεια του μεσαίωνα δημιουργήθηκαν νέοι φόβοι που είχαν ως επιπτώσεις τα κυνήγια μάγων, μαγισσών. Ο βαθύς κλονισμός της εμπιστοσύνης των ανθρώπων, ο Μαύρος Θάνατος είχαν ως αποτέλεσμα το διαχωρισμό των ανθρώπων σε καλούς και κακούς (μάγοι, μάγισσες). Η ανάπτυξη ενός κυνηγιού μαγισσών προϋπέθετε τα παρακάτω :

1. Αποδοχή του μαγικού στερεοτύπου.
2. Παρουσία υποστηρικτών.
3. Εντάσεις μεταξύ των απλών λαϊκών ανθρώπων.
4. Αδύναμη κεντρική εξουσία.
5. Απουσία αναθεωρητικών δικαστηρίων και εφετείων.

Ωστόσο, η υπερβολή των κυνηγιών, η καταδίκη αθώων, οι δίκες, τα βασανιστήρια και οι εκτελέσεις αποδιοργάνωναν τις κοινότητες πράγμα που ενοχλούσε την αριστοκρατία γι' αυτό και η ίδια τα κατέστρελλε και τα έλεγχε. Πρέπει να σημειωθεί ότι τουλάχιστον το 75% των θυμάτων ήταν γυναίκες και αυτό γιατί οι φυσικές τους ιδιότητες (γέννηση παιδιών) και ο κοινωνικός τους ρόλος (προετοιμασία νεκρού για ταφή, προσθήκη βοτάνων στη διαδικασία της τροφής, μαγείρεμα κ.λπ.) δημιουργούσαν καχυποψίες και ερωτηματικά στους άνδρες για αυτές τις «μυστηριώδεις» πράξεις τους.

Με λίγα λόγια το κυνήγι μαγισσών δεν ήταν :

1. Ένας πόλεμος ανδρών και γυναικών.
2. Μια προσπάθεια ελέγχου και τρομοκρατίας μεγάλων ομάδων του πληθυσμού.
3. Ένας τρόπος εκτόνωσης των κοινωνικών εντάσεων.
4. Μια αντίδραση της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας ενάντια στους προτεστάντες.

Μεσαιωνικά παραμύθια

Ετυμολογικά, το παραμύθι σημαίνει «αυτό που είναι πλησίον ενός μύθου». Ο Φρόνιτ έλεγε ότι οι μύθοι είναι όνειρα που αντανακλούν τη λειτουργία του ασυνειδήτου. Η μαγεία των παραμυθιών έγκειται στη δύναμή τους να αποτυπώνουν με τη χρήση πολλαπλών συμβόλων θεματολογίες όπως διαχρονικές υπαρξιακές αγωνίες του ανθρώπου, κοινωνικές αντιφάσεις, ηθικές έννοιες (καλό / κακό), αγωνίες που σχετίζονται με το πέρασμα των χρόνων (ωρίμανση, ευθύνες, αναπόφευκτες απώλειες), ενδοψυχικές συγκρούσεις και πηγαία άγχη του ανθρώπου (αυτονομία / εξάρτηση, φόβοι, αδιέξοδα).

Τα παρακάτω παραμύθια είναι της εποχής του Μεσαίωνα επιλεγμένα από το βιβλίο του Jacques le Goff «Ηρωες και θαυμαστά του Μεσαίωνα» και ένα μικρό κείμενο ενός από τους μαθητές για τα παραμύθια του Μεσαίωνα και την Ελληνική Μυθολογία.

Η χώρα της αφθονίας

Ο Μεσαίοντας ήταν μια εποχή γεμάτη μύθους, παραμύθια και δεισιδαιμονίες. Η καθολική εκκλησία κυριαρχούσε στο προσκήνιο επιβάλλοντας μέσω της θρησκείας σκληρά μέτρα. Προκειμένου να δοθεί μια διέξοδος από την καταπίεση δημιουργήθηκε η ιστορία της Cocagne ή χώρα της αφθονίας.

Ο πρωταγωνιστής της ιστορίας ταξιδεύει σε αυτή τη χώρα μετά από διαταγή του Πάπα. Στη χώρα αυτή λοιπόν οι άνθρωποι κερδίζουν χρήματα με το να κοιμούνται, δηλαδή ο ύπνος αποτελεί πηγή κέρδους κάτι το οποίο μπορεί να θεωρηθεί και ως υπαινιγμός για τους τοκογλύφους που όσο αυτοί κοιμούνται τα κέρδη τους αυξάνονται. Τα σπίτια, επίσης, της χώρας αυτής είναι φτιαγμένα από φαγητά, οι τοίχοι από ψάρια, οι στέγες από μπέικον κ.λπ. Ακόμη, χήνες σουβλίζονται μόνες τους στους δρόμους και σε όλες τις οδούς και τα μονοπάτια μπορεί κανείς να βρει μεγάλα τραπέζια στα οποία υπάρχουν κάθε είδους καλούδια τα οποία μπορεί ο καθένας να φάει χωρίς να χρειάζεται να πληρώσει. Όσο για το ποτό υπάρχει ένα ποτάμι το οποίο είναι φτιαγμένο το μισό από το καλύτερο κόκκινο κρασί, ενώ το άλλο μισό από το καλύτερο λευκό.

Κάτι άλλο διαφορετικό στη χώρα της αφθονίας είναι οι σχέσεις των δύο φύλων. Σε αυτή τη χώρα οι σεξουαλικές σχέσεις είναι τελείως ελεύθερες όπου ο καθένας /

καθεμία έχει όποια / όποιον όποτε εκείνος / η θέλει. Επίσης υπάρχει το ελιξίριο της νεότητας με το οποίο ο καθένας όσο γέρος και να είναι γυρνάει στην ηλικία των 30. Η χώρα της Cocagne είναι λοιπόν μια χώρα στην οποία «απαγορεύονταν οι απαγορεύσεις», ένα μέρος δηλαδή που κάποιος μπορεί να ξεφύγει από τα πάντα. Αυτή η χώρα λοιπόν της αφθονίας είναι η ουτοπία που ο καθένας μας ψάχνει, μια χώρα χωρίς έγνοιες, προβλήματα και ανησυχίες.

Η ιστορία της Μελουζίνας

Ένα ακόμα διάσημο παραμύθι του Μεσαίωνα είναι η ιστορία της Μελουζίνας. Η Μελουζίνα είναι η ιστορία μιας γυναίκας που ήταν καταραμένη να μεταμορφώνεται σε δράκο μια φορά την εβδομάδα και συγκεκριμένα την Κυριακή. Η γυναίκα αυτή λοιπόν ερωτεύεται έναν πρίγκιπα ο οποίος την ερωτεύεται και αυτός. Η Μελουζίνα για να τον παντρευτεί τον βάζει να της ορκιστεί ότι δεν θα τη βλέπει ποτέ την Κυριακή, ο πρίγκιπας συμφωνεί και γίνεται ο γάμος. Αφού περνάνε χρόνια ευτυχισμένου γάμου και έχουν κάνει και παιδιά, μια Κυριακή η μητέρα του πρίγκιπα ήθελε να μάθει γιατί η νύφη της έμενε κρυμμένη. Έτσι κατασκοπεύοντάς την μέσα από μια κλειδαρότρυπα είδε τη Μελουζίνα μεταμορφωμένη σε δράκο. Αμέσως πηγαίνει και το λέει στο γιο της ο οποίος αφού το βλέπει με τα μάτια του καλεί έναν επίτροπο για να της κάνει εξορκισμό. Όταν μπαίνουν όμως στο δωμάτιο η Μελουζίνα τρομάζει και φεύγει από το παράθυρο γυρνώντας μόνο τα βράδια για να δει τα παιδιά της.

Η Μελουζίνα, λοιπόν, είναι η ιστορία μιας σχέσης αγάπης που όμως καταστρέφεται γιατί ο ένας προδίδει την εμπιστοσύνη του άλλου με το να μην τον εμπιστεύεται.

Τα παραμύθια του Μεσαίωνα και η Ελληνική Μυθολογία

Η μυθολογία των Αρχαίων Ελλήνων και τα παραμύθια του Μεσαίωνα έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Η μυθολογία από τους κλασικούς χρόνους και μετά είχε απώτερο σκοπό να διασκεδάσει τους ανθρώπους, πράγμα εμφανές από τις κωμωδίες οι οποίες ήταν βασισμένες στη μυθολογία. Τα παραμύθια του Μεσαίωνα είχαν επίσης αυτό το σκοπό, δηλαδή να κάνουν τους ανθρώπους να ξεχάσουν για λίγο τις έγνοιες και την καταπίεση. Πέρα όμως από τη διασκέδαση και τα παραμύθια και οι μύθοι είχαν, επίσης, διδακτικό περιεχόμενο. Μέσα από τις ιστορίες και των δύο

ειδών ανακαλύπτεται ένα ηθικό δίδαγμα, ένα μάθημα ζωής και αντίληψη για το τι είναι σωστό και τι λάθος.

Στο μόνο χαρακτηριστικό που διαφέρουν τα δύο είδη, το οποίο είναι εμφανές, είναι ο τρόπος που περνάνε τα μηνύματά τους. Η μυθολογία μιλάει για ιστορίες ηρώων και θεών και τις περιπέτειές τους, ενώ τα παραμύθια μιλάνε για θνητούς καθημερινούς ανθρώπους, για μαγικά πλάσματα και πρίγκιπες.

Ερωτηματολόγιο για τις δεισιδαιμονίες

Στοιχεία:

Φύλο: Άρρεν <input type="checkbox"/>	Απασχόληση:	<input type="checkbox"/>
Θήλυ <input type="checkbox"/>	Δημόσιος/Ιδιωτ. Υπάλ.	<input type="checkbox"/>
	Μαθητής	<input type="checkbox"/>
Ηλικία: Έως 24 <input type="checkbox"/>	Φοιτητής	<input type="checkbox"/>
25 – 45 <input type="checkbox"/>	Ελεύθερος Επαγγελματίας	<input type="checkbox"/>
46 – 65 <input type="checkbox"/>	Άνεργος	<input type="checkbox"/>
65+ <input type="checkbox"/>	Οικιακά	<input type="checkbox"/>
	Συνταξιούχος	<input type="checkbox"/>
Εκπαίδευση: Κατώτερη (δημοτικό) <input type="checkbox"/>		
Μέση (γυμν/λύκειο) <input type="checkbox"/>		
Ανώτερη (παν/μιο.) <input type="checkbox"/>		

- 1) Πιστεύετε ότι αν σπάσετε έναν καθρέφτη, θα έχετε 7 χρόνια γρουσουζιά;
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω
- 2) Θα τοποθετούσατε μια γλάστρα με βασιλικό στην είσοδο του σπιτιού σας για να έχετε καλή τύχη;
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω
- 3) Όταν γεννήθηκε το παιδί σας αποφύγατε να το δουν φίλοι και συγγενείς, μέχρι να κλείσει 40 μέρες, για να μην το βρει κακό μάτι;
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω
- 4) Πιστεύετε ότι ο ιστός των αραχνών στις γωνίες του σπιτιού είναι καλή τύχη;
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω
- 5) Όταν βλέπετε ένα αστέρι να πέφτει, κάνετε μια ευχή με την προσδοκία να πραγματοποιηθεί;
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω
- 6) Πιστεύετε ότι είναι γρουσουζιά να λέτε «εις υγείαν» και να τσουγκρίζετε το ποτήρι σας, αλλά να μην πίνετε;
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω
- 7) Θα φορούσατε φυλακτά σε σχήμα παλάμης, για να προστατευθείτε από οποιοδήποτε κακό;
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω
- 8) Θα αποφεύγατε (η έχετε αποφύγει) την τέλεση γάμων κατά τα δίσεκτα έτη και τους μήνες Φεβρουάριο και Μάιο ή κατά τη Μ. Σαρακοστή και τις άλλες νηστείες;
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω
- 9) Πιστεύετε στη βασκάνια (κακό μάτι);
Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

10) Όταν περνάτε μια περίοδο επαγγελματικών ή προσωπικών δυσκολιών, πηγαίνετε να σας πουν τα χαρτιά ή τον καφέ;

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

11) Ποιο από τα παρακάτω εσείς θεωρείτε γρουσουζιά;

- α) Το πέρασμα κάτω από τη σκάλα
- β) Το αναποδογύρισμα του παπουτσιού όταν βγαίνει από το πόδι
- γ) Το να δείτε μαύρη γάτα
- δ) Το να δώσετε στο γείτονα σας αυγό το βράδυ

12) Πιστεύετε ότι σε ημερομηνίες όπως Τρίτη και 13 ή Παρασκευή και 13, οι πιθανότητες κακοτυχίας αυξάνονται;

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

13) Θα παντρευόσασταν την ίδια χρονιά με τον αδερφό/αδερφή σας;

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

14) Πιστεύετε πως είναι γρουσουζιά να σχηματίζουν τα μαχαιροπήρουνα στο τραπέζι σταυρό;

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

15) Χρησιμοποιείτε «ματάκι», φυλαχτά, γούρια για καλή τύχη;

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

16) Αποφεύγετε να αφήνετε το ψαλίδι ανοιχτό;

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

17) Μπαίνοντας στο σπίτι την πρωτοχρονιά «σπάτε» ρόδι, θεωρώντας το ως γούρι;

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

18) Αποδίδετε πολλές φορές μια κακή σας ψυχολογική κατάσταση σε παράγοντες όπως μάτιασμα, γλωσσοφαγιά κλπ

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

19) Όταν αγοράζετε ένα καινούριο αυτοκίνητο ζητάτε να σας ρίξουν κέρματα για γούρι;

Ναι Όχι Δεν το γνωρίζω

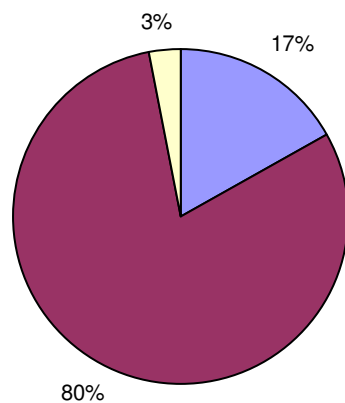
20) Παίρνετε συνήθως τις αποφάσεις στη καθημερινή σας ζωή με βάση τη λογική, το συναίσθημα ή την παρόρμηση;

Λογική Συναίσθημα Παρόρμηση

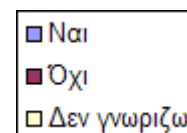
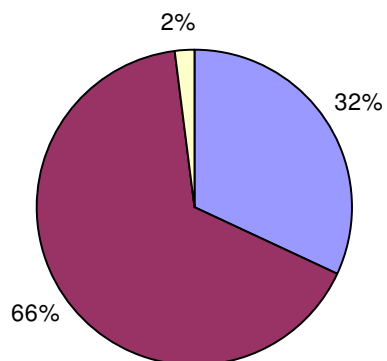
Ποσοστά απαντήσεων

Όταν βλέπετε ένα αστέρι να πέφτει, κάνετε μια ευχή με την προσδοκία να πραγματοποιηθεί;

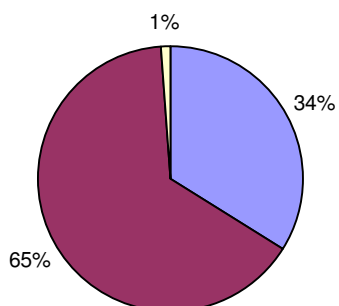
Ηλικία: Έως 24



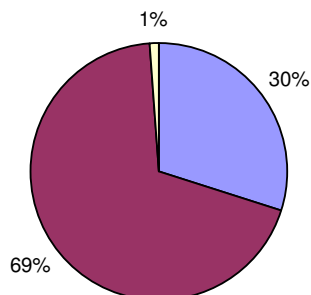
25 - 45



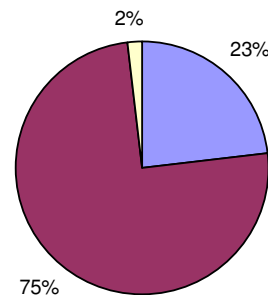
Εκπαίδευση: Κατώτερη



Μέση

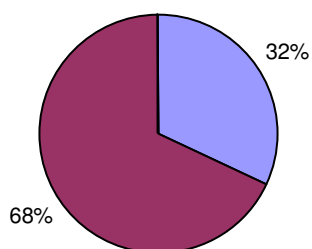


Ανώτερη

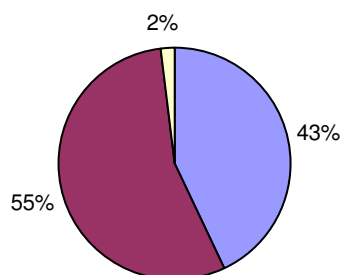


Πιστεύετε ότι σε ημερομηνίες όπως Τρίτη και 13 ή Παρασκευή και 13, οι πιθανότητες κακοτυχίας αυξάνονται;

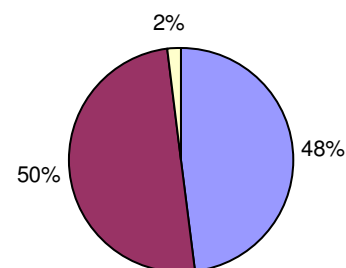
Ηλικία: Έως 24



25 - 45

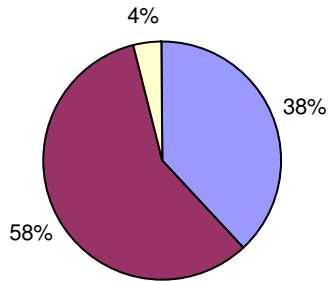


46 - 65

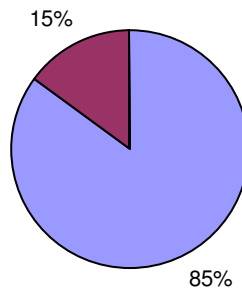


Πιστεύετε στη βασκανία (κακό μάτι);

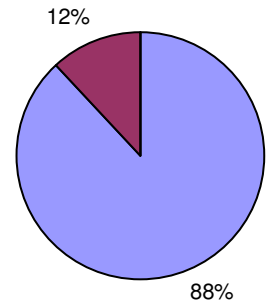
Ηλικία: Έως 24



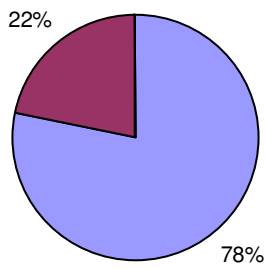
25 – 45



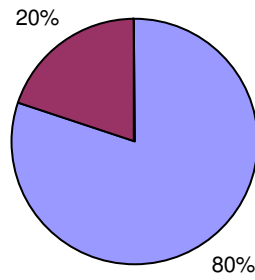
46 - 65



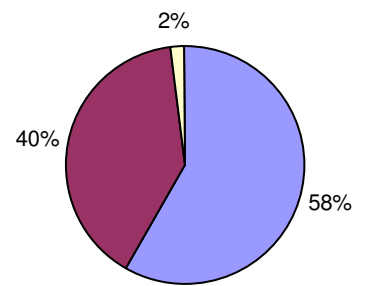
Εκπαίδευση: Κατώτερη



Μέση

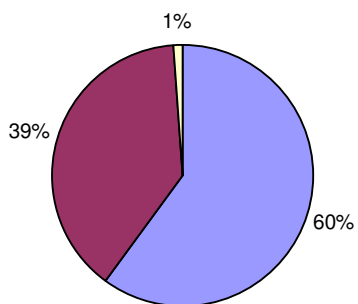


Ανώτερη

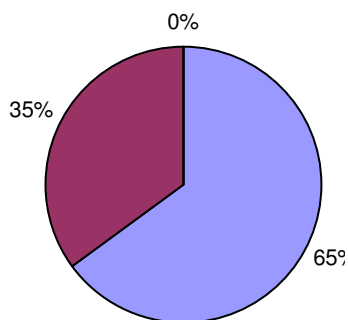


Χρησιμοποιείτε «ματάκι», φυλακτά, «γούρια» για καλή τύχη;

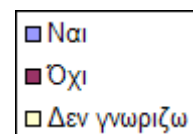
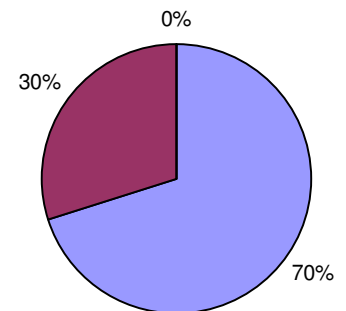
Ηλικία: Έως 24



25 – 45



46 - 65

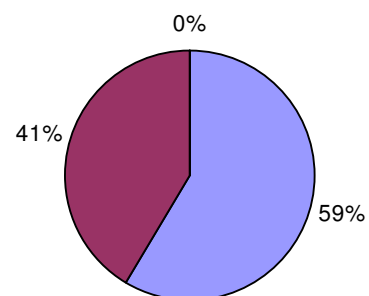
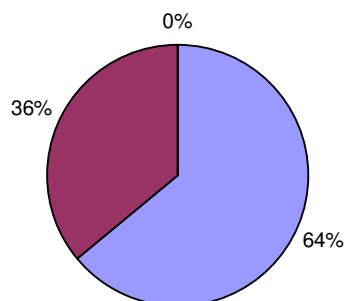
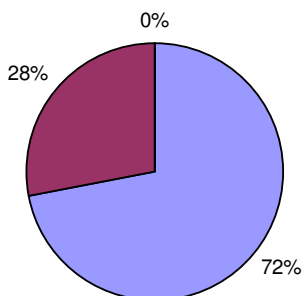


Χρησιμοποιείτε «ματάκι», φυλακτά, «γούρια» για καλή τύχη;

Εκπαίδευση: Κατώτερη

Μέση

Ανώτερη

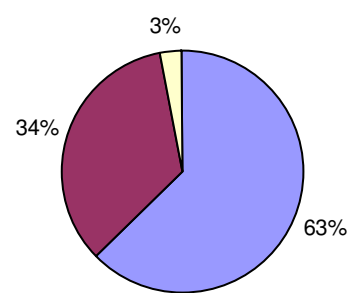
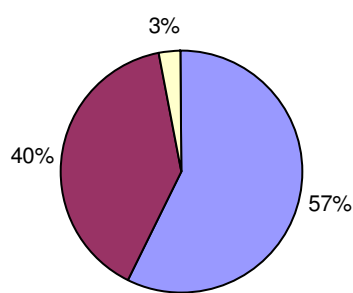
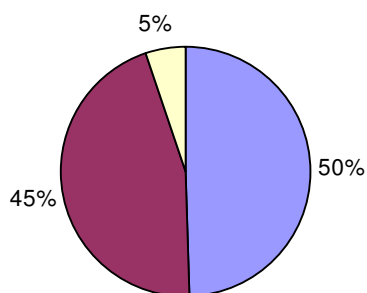


Αποδίδετε πολλές φορές μια κακή σας ψυχολογική κατάσταση σε παράγοντες όπως μάτιασμα, γλωσσοφαγιά κ.λπ;

Ηλικία: Έως 24

25 – 45

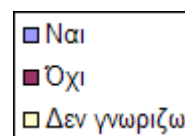
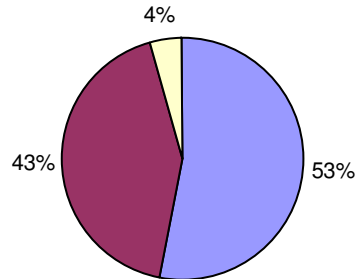
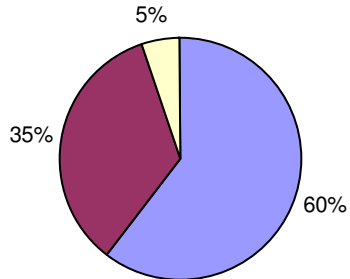
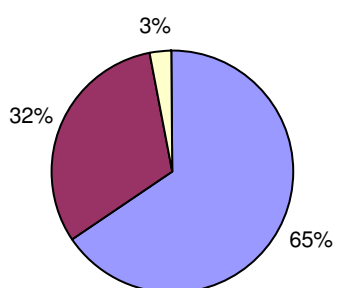
46 - 65



Εκπαίδευση: Κατώτερη

Μέση

Ανώτερη



Σχόλιο για τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου

Η ομάδα, στο πλαίσιο της εργασίας που ανέλαβε, θεώρησε απαραίτητο να συντάξει ερωτηματολόγιο προκειμένου να ανιχνεύσει το ρόλο που παίζουν οι προλήψεις και οι δεισδαιμονίες στη διαμόρφωση της καθημερινότητάς μας. Ως δεισδαιμονία ορίζεται ο παράλογος φόβος που προξενεί στον αμαθή, συνήθως, καθετί άγνωστο και επομένως μυστηριώδες και ανεξήγητο.

Οι ερωτήσεις που περιλάβαμε στο ερωτηματολόγιο σχετίζονται με το πώς οι Έλληνες αντιμετωπίζουν διάφορες προλήψεις και δεισδαιμονίες και κατά πόσο πιστεύουν σε αυτές. Μετά τη σύνταξή του αντίγραφα του μοιράστηκαν σε καθηγητές και μαθητές του σχολείου μας αλλά και σε συγγενείς και φίλους μας και συμπληρώθηκαν από αυτούς. Ερωτήθηκαν 150 άτομα και τα χωρίσαμε σε ομάδες ανάλογα με το φύλο, τις ηλικίες τους και το επίπεδο εκπαίδευσής τους (Κ : κατώτερο, Μ : μέσο, Α : ανώτερο), όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Φύλο	Ανδρες (77 / 150 ή 51,3%)											
Ηλικίες	< 24			25 – 45			46 - 65			> 65		
Εκπαίδευση	Κ	Μ	Α	Κ	Μ	Α	Κ	Μ	Α	Κ	Μ	Α
Απαντήσεις	-	37	1	-	2	6	5	9	11	2	2	2
Σύνολο	38			8			25			6		
Ποσοστό	25,3%			5,3%			16,7%			4%		

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Φύλο	Γυναίκες (73 / 150 ή 48,7%)											
Ηλικίες	< 24			25 – 45			46 - 65			> 65		
Εκπαίδευση	Κ	Μ	Α	Κ	Μ	Α	Κ	Μ	Α	Κ	Μ	Α
Απαντήσεις	-	25	3	-	-	8	4	14	6	5	7	1
Σύνολο	28			8			24			13		
Ποσοστό	18,7%			5,3%			16%			8,7%		

Πρωταρχικός παράγοντας στη μετάδοση και υιοθέτηση προλήψεων είναι το επίπεδο εκπαίδευσης του ατόμου. Αυτό δικαιολογείται δεδομένου ότι η μόρφωση και

οι γνώσεις είναι το όπλο του ανθρώπου αφού τον βοηθούν να αναπτύσσει κριτική σκέψη, να δρα ενεργά, αντικειμενικά και χωρίς φανατισμό. Επίσης, τον καθιστά ικανό να λαμβάνει λογικές αποφάσεις στη ζωή του, έχοντας τη λογική ως βασικό κριτήριο για τη λήψη αυτών. Σύμφωνα με τα ποσοστά βλέπουμε ότι οι άνθρωποι με ανώτερη εκπαίδευση δείχνουν να είναι λιγότερο δεκτικοί σε αυτή την τάση, σε σχέση με αυτούς που έχουν κατώτερη εκπαίδευση. Άλλωστε είναι σημαντικό το γεγονός ότι οι τελευταίοι έχουν λάβει περισσότερο βιωματική εκπαίδευση με αποτέλεσμα να υιοθετούν τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα της τοπικής – κλειστής κοινωνίας στην οποία ζουν. Τα παραπάνω φαίνονται και στην ερώτηση «Πιστεύετε στη βασκανία;» στην οποία το 78% των ατόμων με κατώτερη εκπαίδευση απάντησαν θετικά. Ακόμα βασικός παράγοντας παραδοχής προλήψεων και δεισιδαιμονιών είναι η ηλικία. Οι νέοι λόγω της εκτεταμένης χρήσης των νέων τεχνολογιών, της δια βίου μόρφωσης, της έγκυρης και συνεχούς πληροφόρησης και γενικά του σύγχρονου τρόπου ζωής τους αντιστέκονται στις προλήψεις και τις δεισιδαιμονίες.

Ενδεικτικά σχολιάζοντας ορισμένες από τις ερωτήσεις παρατηρούμε τα εξής:

Στην ερώτηση «πιστεύετε ότι σε ημερομηνίες όπως Τρίτη και 13 οι πιθανότητες κακοτυχίας αυξάνονται;» παρατηρούμε ότι το ποσοστό αυτών που απαντούν καταφατικά αυξάνεται στις μεγαλύτερες ηλικίες, δηλαδή για < 24, 25 – 45 και 46 – 65 τα ποσοστά είναι 32%, 43% και 48% αντίστοιχα.

Στην ερώτηση «πιστεύετε στη βασκανία;» παρατηρούμε ότι το ποσοστό αυτών που απαντούν καταφατικά αυξάνεται, επίσης, στις μεγαλύτερες ηλικίες, δηλαδή για < 24, 25 – 45 και 46 – 65 τα ποσοστά είναι 38%, 85% και 88% αντίστοιχα.

Στην ερώτηση, αν «χρησιμοποιείτε «ματάκι», φυλαχτά και «γούρια» για καλή τύχη», οι περισσότεροι απαντούν ότι καταφεύγουν στην προστασία των φυλαχτών ή τυχερών αντικειμένων. Τα ποσοστά των καταφατικών απαντήσεων ως προς τις ηλικίες είναι 60% για κάτω των 24 ετών, 65% για 25 – 45 και 70% για 46 – 65, ενώ ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης είναι κατώτερο επίπεδο 72%, μέσο 64% και ανώτερο 59%.

Ακόμα στην ερώτηση αν αποδίδουν μια κακή ψυχολογική κατάσταση σε μάτιασμα ή γλωσσοφαγιά το ποσοστό της καταφατικής απάντησης είναι μεγάλο ανεξάρτητα από την ηλικία ή το επίπεδο εκπαίδευσης. Έτσι στις ηλικίες κάτω των 24 ετών το ποσοστό ανέρχεται στο 50%, ενώ στις ηλικίες 25 – 45 και 46 – 65 είναι αντίστοιχα 57% και 63%. Το ποσοστό στο κατώτερο επίπεδο εκπαίδευσης ανέρχεται στο 65%, στο μέσο 60% και στο ανώτερο 53%.

Ενώ σε ερωτήσεις όπως «όταν βλέπετε ένα αστέρι να πέφτει, κάνετε μια ευχή με την προσδοκία να πραγματοποιηθεί;» οι απαντήσεις είναι αρνητικές σε ποσοστό 80% για τις ηλικίες κάτω των 24 ετών και 66% για τις ηλικίες 25 -45.

Ιστορία της Σκωτίας

Πιστεύεται ότι οι πρώτοι κάτοικοι της χώρας ήταν κελτικής – ιβηρικής καταγωγής. Ο λαός αυτός έχτισε υπόγειες κυκλικές κατοικίες και πολλά φρούρια που υποδηλώνει ότι οι πόλεμοι και οι εισβολές δεν του ήταν άγνωστοι. Το 82 μ. Χ. οι Ρωμαίοι διείσδυσαν στα βάθη της «Καληδονίας», όπως αποκαλούσαν την περιοχή, όμως ουδέποτε την κατέκτησαν λόγω έλλειψης πόρων. Παρόλα αυτά θεωρείται ότι το σκωτσέζικο κίλτ προήλθε από το ρωμαϊκό χιτώνα. Έως το 400 μ. Χ. η Σκωτία είχε διαιρεθεί σε τέσσερις φυλές, η καθεμιά από τις οποίες είχε δικό της βασιλιά. Οι Πίκτοι, οι Βρετανοί, οι Άγγλοι και οι Σκώτοι.

Χριστιανισμός και Ένωση

Η εδραίωση της κοινής θρησκείας διευκόλυνε τη συγχώνευση των φυλών. Το 843 οι Πίκτοι και οι Σκώτοι συνενώθηκαν. Το 890 ξεκίνησε μακρά περίοδος επιδρομών των Βίκινγκς. Η σκανδιναβική απειλή πιθανότατα ώθησε τους Βρετανούς να ενωθούν με τη Σκωτία ενώ το 1018 οι Άγγλοι ηττήθηκαν. Η Σκωτία έγινε για πρώτη φορά ενιαίο βασίλειο.

Φεουδαρχία

Κατά τη βασιλεία του Δαβίδ Α' (1124 - 1153) δημιουργήθηκαν κωμοπόλεις χτισμένες σε βασιλικά εδάφη, στις οποίες δόθηκαν ιδιαίτερα εμπορικά προνόμια με αντάλλαγμα ετήσια καταβολή φόρου. Ο ίδιος εισήγαγε το εθνικό σύστημα δικαιοσύνης, τα μέτρα και τα σταθμά και ένα φεουδαρχικό σύστημα.

Οι πόλεμοι της Ανεξαρτησίας

Το 1222 έκανε την εμφάνισή του το λιοντάρι, ο θυρεός της Σκωτίας. Το 1296, ο Εδουάρδος Α' εισέβαλε στη Σκωτία και απέσπασε το Λίθο του Πεπρωμένου. Η Σκωτία συνετρίβη και θα είχε χαθεί αν δεν ήταν ο Γουίλιαμ Γουάλας, ο οποίος τέθηκε επικεφαλής μιας εξέγερσης που αναζωπύρωσε τις ελπίδες. Τον αγώνα του συνέχισε ο Ροβέρτος Μπρους ο οποίος νίκησε τους Άγγλους στη μάχη του Μπάνονκμπερν στις 23 Ιουνίου 1314 αλλάζοντας τον ρου της Ιστορίας. Η Σκωτία κέρδισε την ανεξαρτησία της αλλά μόλις το 1329 αναγνωρίστηκε η εθνική κυριαρχία της.

Οι Στιούαρτ

Το 1371 ξεκίνησε η μακρά δυναστεία του Οίκου Στιούαρτ. Ο Ιάκωβος Α' εισήγαγε ευρείες νομικές μεταρρυθμίσεις και ενέκρινε την είδηση του πρώτου πανεπιστημίου. Ο Ιάκωβος Γ' κέρδισε τα Όρκνι και τα Σέτλαντ και ο Ιάκωβος Δ'

έχασε στη μάχη του Φλόντεν. Η διασημότερη των Στιούαρτ ήταν η Μαρία, βασίλισσα των Σκώτων (1542 - 1587), η οποία ανέβηκε στο θρόνο ενώ ήταν ακόμα μωρό. Οι σύζυγοί της αποξένωσαν τους πιθανούς υποστηρικτές της. Επιστρέφει στη Σκωτία σε ηλικία 18 ετών. Ήταν ήδη χήρα και επίκληρη χήρα βασίλισσα της Γαλλίας και παρέμεινε στο θρόνο της Σκωτίας για 6 μόνο χρόνια. Η τρίτη επιλογή συζύγου της δεν έγινε αποδεκτή ούτε από το λαό ούτε από την εκκλησία. Καθαιρέθηκε και αιχμαλωτίστηκε σε ένα νησιωτικό κάστρο από όπου δραπέτευσε για την Αγγλία. Εκεί, ωστόσο, φυλακίστηκε για 18 χρόνια και τελικά εκτελέστηκε κατ' εντολή της ξαδέρφης της Ελισάβετ.

Η Μεταρρύθμιση

Μετά τον Μαρτίνο Λούθηρο που κήρυξε τη Μεταρρύθμιση στη Γερμανία το 1517, ο προτεσταντισμός διαδόθηκε κατά κύματα και ηγέτης του στη Σκωτία ήταν ο Τζον Νοξ. Ακολούθησε περίοδος θρησκευτικών συγκρούσεων που κατέληξαν σε συγκρούσεις μεταξύ πρεσβυτεριανών και αγγλικανών.

Η Ένωση με την Αγγλία

Ο Ιάκωβος Στ', το 1603, μετά από 36 χρόνια βασιλείας, κληρονόμησε το θρόνο της Αγγλίας και μετέφερε την αυλή του στο Λονδίνο καταργώντας δια παντός την παρουσία του μονάρχη στη Σκωτία. Η Σκωτία διατήρησε το Κοινοβούλιό της αλλά αντιμετώπιζε δυσχέρειες σε πολλά θέματα λόγω των περιοριστικών αγγλικών νόμων. Ο Ιάκωβος Ζ' καθαιρέθηκε το 1689 και έφυγε στη Γαλλία. Το 1707 ψηφίστηκε η «Πράξη της Ένωσης» και το Σκωτικό Κοινοβούλιο διαλύθηκε.

Ο Κάρολος και οι Ιακωβίτες

Το 1745 ο Κάρολος Εδουάρδος Στιούαρτ αποβιβάστηκε κρυφά στη δυτική ακτή των Χάιλαντς προσπαθώντας να ανατρέψει το σφετεριστή του θρόνου Γεώργιο Β' του Ανοβέρου. Η εκστρατεία του σημείωσε επιτυχία, ωστόσο αποδυναμώθηκε λόγω της αναποφασιστικότητας των ηγετών της. Στις 16 Απριλίου 1746, κοντά στο Ινβερνές ο στρατός του Ανοβέρου νίκησε τους Ιακωβίτες. Ο αγώνας χάθηκε. Ο Νεότερος Μνηστήρας Κάρολος ήταν καταζητούμενος για έξι μήνες αλλά δεν τον πρόδωσε ποτέ κανείς.

Κάλοντεν και εκκαθαρίσεις

Το Κάλοντεν υπήρξε καμπή στην ιστορία των Χάιλαντς λόγω των σκληρών και καταπιεστικών μέτρων που επιβλήθηκαν μετά τη μάχη. Με μια Πράξη απαγορεύτηκε στους Σκωτσέζους να φορούν ταρτάν, να παίζουν γκάιντα και να οπλοφορούν. Οι εκκαθαρίσεις άρχισαν τη δεκαετία του 1760. Αλλιώς ονομάστηκαν και Εξώσεις.

Εκβιομηχάνιση και Σκωτικός Διαφωτισμός

Γύρω στο 18^ο αιώνα οι καπνέμποροι της Γλασκώβης έλεγχαν με επιτυχία την ευρωπαϊκή αγορά ενώ αναπτύχθηκαν εθνικές βιομηχανίες κατεργασίας λιναριού, βάμβακος και άνθρακα. Η Βιομηχανική Επανάσταση που υλοποιήθηκε χάρη στις πρωτοποριακές αλλαγές τους Τζέιμς Βατ έφερε ευημερία και μετέτρεψε τη Γλασκώβη σε «εργαστήριο της Αυτοκρατορίας». Επίσης, εμφανίστηκαν μεγάλοι διανοητές όπως ο φιλόσοφος Ντέιβιντ Χιουμ, ο οικονομολόγος Άνταμ Σμιθ και ο Ρόμπερτ Μπερνς. Το 19^ο αιώνα αναπτύσσεται η αρχιτεκτονική της Σκωτίας όπως φαίνεται στην πόλη του Εδιμβούργου.

Διαδικασία μεταβίβασης εξουσιών

Μετά την Πράξη της Ένωσης ήταν σαφές ότι η Αγγλία και η Σκωτία δεν έμελλε να είναι ισότιμες. Όσοι Σκωτσέζοι είχαν κλίση στην πολιτική αναγκάζονταν να φύγουν από τη Σκωτία. Το 1934 ιδρύθηκε το Σκωτικό Εθνικό Κόμμα. Το 1999 ψηφίστηκε η επανίδρυση του Σκωτικού Κοινοβουλίου.

Εμπειρίες από το ταξίδι - «όνειρο» στη Σκωτία

Επιθυμητός προορισμός μας η Σκωτία και οδηγός μας το πρόγραμμα «Μύθοι και δεισιδαιμονίες στο Μεσαίωνα σε Ελλάδα και Σκωτία».

Όλα λοιπόν αρχίζουν την Πέμπτη 9 Απριλίου με την άφιξή μας στο Εδιμβούργο, μετά από ένα μακρύ αλλά ενδιαφέρον αεροπορικό ταξίδι (Αθήνα - Άμστερνταμ, Άμστερνταμ - Εδιμβούργο). Αναμφίβολα, το Εδιμβούργο είναι μια πόλη που από την πρώτη κιόλας στιγμή μπορεί κανείς να παρατηρήσει πολλά και αξιοπρόσεκτα πράγματα. Πρώτα – πρώτα ο μεσαιωνικός χαρακτήρας της πόλης με τα μεσαιωνικά κτίρια που την περιβάλλουν σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της. Οι πλακόστρωτοι δρόμοι, η εξαιρετική ρυμοτομία, η έλλειψη οποιουδήποτε είδους παραφωνίας κυριαρχούν. Οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια γεμάτα ανθρώπους όλων των ηλικιών σφύζουν από ζωή. Η ευγένεια και η προθυμία των κατοίκων κερδίζουν τον επισκέπτη από την πρώτη κιόλας στιγμή δημιουργώντας μια αίσθηση ασφάλειας και οικειότητας με το χώρο.

Το Εδιμβούργο όμως δεν περιορίζεται μόνο από ομορφιές και εικόνες που παραπέμπουν σε άλλες εποχές. Είναι πραγματική «φεστιβαλούπολη», στην οποία λαμβάνουν χώρα πρωτότυπες εκδηλώσεις και διαδραστικές εκθέσεις, στις οποίες οι επισκέπτες δεν παρατηρούν παθητικά αλλά συμμετέχουν ενεργά. Μια από αυτές που είχαμε την τύχη να παρακολουθήσουμε ήταν το Dynamic Earth, μια έκθεση αφιερωμένη στη γη και την προέλευσή της.

Επίσης, κοινή διαπίστωση όλων ήταν ότι έστω και για εμπορικούς λόγους οι Σκωτσέζοι διαδίδουν τις παραδόσεις τους, τα ήθη και τα έθιμά τους. Αυτό έγινε αντιληπτό με την παρουσία μας σε μια Σκωτσέζικη βραδιά γεμάτη παραδοσιακούς χορούς, τραγούδια και φυσικά με την παραδοσιακή ενδυμασία με το χαρακτηριστικό «kilt» που αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της, στην οποία ηγούνταν ένας Σκωτσέζος φιλέλληνας. Ο χαρακτήρας, ακόμη, της πόλης του Εδιμβούργου είναι σίγουρα βαθιά ιστορικός. Από τη μια το εθνικό μουσείο του Εδιμβούργου, ένα μουσείο πραγματικά αχανές με επτά ορόφους γεμάτους εκθέματα από την προϊστορία μέχρι τη σημερινή εποχή. Σημειώνουμε ότι μη αναμενόμενος ήταν ο χώρος στο υπόγειο του μουσείου αφιερωμένος στα «κυνήγια μαγισσών», πράγμα που καταδεικνύει ότι έχουν περάσει βαθιά τα «κυνήγια» στην ιστορία τους. Από την άλλη το κάστρο του Εδιμβούργου ένα εντυπωσιακό οικοδόμημα με μουσεία στο εσωτερικό του δεν περνούν σε καμία

περίπτωση απαρατήρητα. Συγκεκριμένα, για το εσωτερικό του κάστρου πρέπει να τονίσουμε το μουσείο των πεσόντων. Ένα μουσείο γεμάτο καταλόγους των Σκωτσέζων πεσόντων στα πεδία των μαχών από τον σημαντικότερο αξιωματούχο μέχρι και τον τελευταίο στρατιώτη. Με αυτό τον τρόπο φαίνεται ξεκάθαρα ο τρόπος με τον οποίο τιμούν τα εν λόγω άτομα, δημιουργώντας συγχρόνως έναν υγιή πατριωτισμό.

Δεν πρέπει να παραβλέψουμε τις εξορμήσεις μας στη Γλασκώβη, στα Χάιλαντς, στις λίμνες Λοχ Νες, Λοχ Λόμοντ και στο Ινβερνές. Περιοχές που εδώ και πολλά χρόνια δεν έχουν χάσει την επαφή τους με το πράσινο και κατ' επέκταση με τις φυσικές ομορφιές, με την παράδοση καθώς και με τη μεσαιωνική τεχνοτροπία τους. Μέρη γεμάτα ενδιαφέρουσες πρωτότυπες και απρόσμενες ιστορίες με κυριότερη αυτή της λίμνης Λοχ Νες αναφορικά με τις υπάρχουσες μαρτυρίες για την ύπαρξη του τέρατος της λίμνης Νες που ακόμη και σήμερα ερευνάται. Τα ιστορικά τεκταινόμενα γύρω από το κάστρο του Στέρλινγκ, όπου δόθηκε η περίφημη μάχη του Στέρλινγκ καθώς και το Μπάνονκμπερν μια περιοχή που δόθηκε μια από τις σημαντικότερες μάχες στην ιστορία των πολέμων ανεξαρτησίας τονίστηκαν ιδιαίτερα στην ξενάγησή μας. Ο καταγιτισμός των πληροφοριών τόσο για τα ιστορικά στοιχεία όσο και για τυχόν παράδοξα που είχαν αφήσει το αποτύπωμά τους σε αυτές τις περιοχές γινόταν από τον άρτια ενημερωμένο ξεναγό μας, ένα πραγματικό «χειμαρρο» πληροφοριών τις οποίες μετέδιδε με έναν επιτηδευμένο αλλά απόλυτα σαφή, κατανοητό και παραστατικό τρόπο.

Έτσι, σιγά – σιγά φτάνουμε στη Μ. Δευτέρα 13 Απριλίου όπου το ταξίδι - «όνειρο» οδεύει προς το τέλος του. Κάνουμε μια τελευταία βόλτα στην πόλη του Εδιμβούργου συντροφιά με το άγρυπνο άγαλμα του Άνταμ Σμιθ (θεωρείται ο ιδρυτής της σύγχρονης Οικονομικής επιστήμης) να δεσπόζει σε ένα από τα κεντρικότερα σημεία της πόλης και στη συνέχεια αναχωρούμε για το αεροδρόμιο. Το ταξίδι – «όνειρο» όπως και όλα τα όνειρα κάποτε τελειώνουν, οι αναμνήσεις μας όμως , τα όσα είδαμε, ακούσαμε και μάθαμε μας γεμίζουν με εμπειρίες για το σήμερα και μας κάνουν πιο απαιτητικούς για το αύριο.